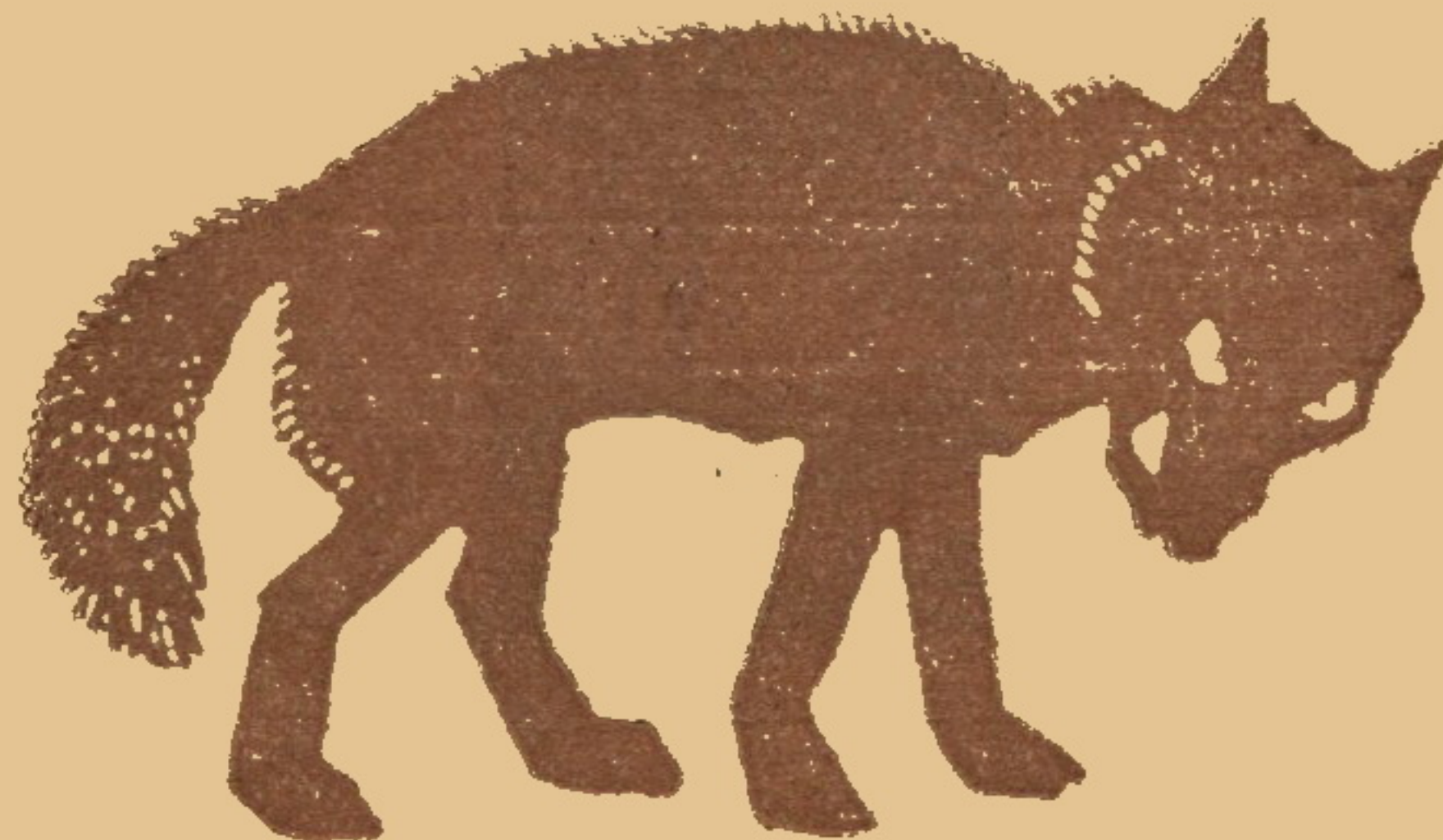

Ів. Франко

КАЗКИ

ЛИС І ДРОЗД
ВОВК СТАРШИНОЮ
КОРОЛИК І ВЕДМІДЬ

МАЛЮНКИ І ОБГОРТКА ХУДОЖ. П. ЛАПИНА

„КНИГОСПІЛКА“

Київ. 1923.

Друковано три тисячі примірників.

Друкарня Київської Філії „Книгоспілки“, вул. Короленка 43.

РУП — Київ.

Ішов Кабан у Київ. А назустріч йому Вовк:

— Кабане, Кабане, куди йдеш?

— У Київ.

— Візьми й мене з собою.

— Іди.

Ідуть та й ідуть, аж назустріч їм Лис:

— Кабане, Кабане, куди йдеш?

— У Київ.

— Візьми й мене з собою.

— Іди.

Ідуть та й ідуть, аж назустріч їм Заяць:

— Кабане, Кабане, куди йдеш?

— У Київ.

— Візьми й мене з собою.

— Іди.

Ішли, йшли, аж під ніч наскочили на яму гли-
боку й широку. Кабан скочив — не перескочив, а за

ним і всі другі поскакали і в яму попадали. Що
робити, мусять ночувати. Зголодніли страх, а їсти
нема чого. От Лис і надумав.

— Нумо, — каже, — пісні співати! Хто найтонше
голосом потягне, того ззімо.

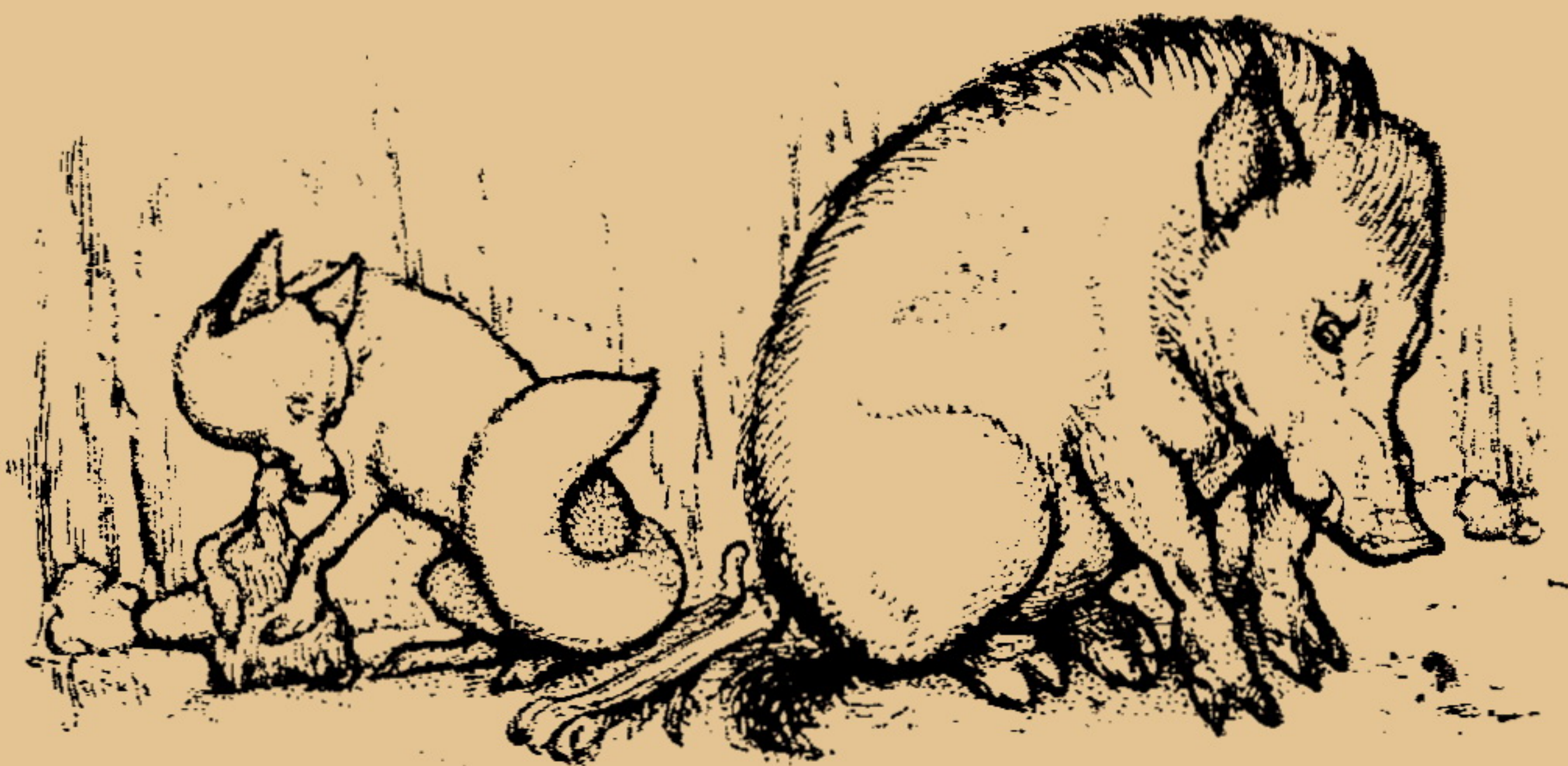
Затягли звірі. Вовк, розуміється, найгрубше: у-у-у! Кабан трохи тонше: о-о-о! Лис іще тонше: е-е-е! а Зайчик зовсім тоненько запищав: і-і-і! Кинулися всі на бідолашного Зайчика, розірвали і ззіли. Та який там із того Зайця наїдок? Ще й не розвиднілось гаразд, а вони вже такі голодні, що ледве дихають. Знов Лис загадує:

— Нумо пісні співати! Тепер хто найгрубше голосом потягне, того ззімо.

Почали співати. Хотів Вовк тонесенько затянути та як завие грубо: у-у-у! Тут на нього кинулися та й роздерли.

Лишилися у ямі лише Кабан і Лис.

Поділилися Вовковим мясом і сидять. Та Кабан швидко ззів свою пайку, а Лис трошки ззів, а кишечки сховав під себе. Минув день, другий. Кабан голодний, — нема що їсти, а Лис у куточку сидить, витягає з-під себе Вовкові кишечки та й їсть.

— Що це ти, Лисику, їси? — питає його Кабан.

— Ой, Кабанцю! — зітхає Лис. — Що-ж маю робити? Свої власні кишечки вимотую та й їм. Зроби

й ти так. Пропори собі живіт, вимотуй помало свої кишечки та й їж.

Послухав дурний Кабан. Як заповорів кликами, розповорів собі живіт і почав кишки вимотувати. Та поки вимотав, то й згинув. Лис кинувся на його мясо і ще кілька днів мав що їсти. Але далі не стало і Кабанового мяса. Сидить лис у ямі голодний... А над тою ямою росло дерево, а на дереві Дрозд гніздо вив. Дивиться Лис на нього, дивиться з ями, а далі почав промовляти:

— Дрозде, Дрозде, що ти робиш?

— Гніздо в'ю.

— На що тобі гніздо?

— Яєць нанесу.

— На що тобі яйця?

— Дітей виведу.

— Дрозде, Дрозде, коли ти мене з цієї ями не виведеш, то я твоїх дітей поїм.

— Не їж, Лисику, зараз я тебе виведу, — просить-ся Дрозд.

Дрозд горює, Дрозд нудьгує, як йому Лиса з ями вивести. Що духу полетів він лісом, почав збирати патички, гилячки та все в яму кидає. Кидав, кидав, поки Лис по тих патичках із ями не виліз.

Думав Дрозд, що він піде собі геть, та де там. Лис ліг під Дроздовим деревом та й говорить:

— Дрозде, Дрозде, вивів ти мене з ями?

— Вивів.

— Ну, а тепер нагодуй мене, а то я твоїх дітей поїм.

— Не їж, Лисику, вже я тебе нагодую.

Дрозд горює, Дрозд нудьгує, як йому Лиса нагодувати. Далі надумав, та й каже Лисові:

— Ходи зо мною!

Вийшли вони з ліса, а по-під лісом польова дорога йде.

— Лягай тут у жито,—каже Дрозд Лисові,—а я буду міркувати, чим тебе нагодувати.

Дивиться Дрозд, а дорогою баба йде, — чоловікові в поле обід несе.

Скочив Дрозд у калюжу, в воді обмочився, в піску обкачався та й бігає по дорозі,—пурхає сюди й туди, немов зовсім літати не може. Бачить баба, —пташина мокра й немічна.

— Дай, — думає, — зловлю цю пташину, принесу до дому, буде дітям забавка.

Підбігла трохи за Дроздом, — він біжить, пурхає, а не летить. Поставила баба кошик з горнятами на дорозі, а сама давай Дрозда ловити. А Дрозд то підбігає, то підлітає та все далі та й далі, а баба за ним та й

за ним. Нарешті, коли вона відбігла досить далеко від кошика, Дрозд знявся вгору та й полетів. Баба тільки рукою махнула й вертається назад до кошика. Та ба, ба, ба! Там застала добрий празник. Поки вона бігла за Дроздом, Лис вискочив із жита до горняток, повидав усе чисто, решту порозливав, та й драла.

Сидить Дрозд на дереві та й в'є гніздо. Аж зирк, — Лис під деревом.

— Дрозде, Дрозде, — каже до Дрозда, — вивів ти мене з ями?

— Вивів, Лисику.

— А нагодував ти мене?

— Нагодував.

— Ну, а тепер напій мене, а то я твоїх дітей поїм.

— Не їж, Лисику, я тебе напою.

Дрозд горює, Дрозд нудьгує, як йому Лиса напоїти. Далі надумав та й каже:

— Ходімо зо мною!

Вийшли вони з ліса знов на ту саму польову дорогу.

— Лягай тут у житі, — каже Дрозд Лисові, — а я буду міркувати, чим тебе напоїти.

Дивиться Дрозд, а дорогою чоловік іде, бочку води везе капусту поливати. Підлетів Дрозд, сів коневі на голову та й клює.

— А тю! — крикнув чоловік та й замахнувся на Дрозда бато-гом. Дрозд пурхнув, а батіг луснув коня по голові.

Мов нічого й не було, сів Дрозд на другого коня

та й клює в голову. Знов замахнувся чоловік і знов луснув коня по голові. Розлютився чоловік на Дрозда. — От каторжна пташина! — думає. І чого вона привязалася?!

Тим часом Дрозд сів на бочку з водою і її клює. — Пожди-ж ти!—думає чоловік. Несподівано як вихопить ручицю з воза, як лусне нею по бочці! Дрозда не вцілив, а бочка від важкого удару похит-

нулася та й гепнула з воза на землю і вода вся вилилась і потекла великою річкою по дорозі.

Вискочив Лис із жита, напився до-схочу, а чоловік, проклинаючи Дрозда, взяв порожню бочку та й поїхав назад.

Сидить Дрозд на дереві та й в'є собі гніздо. Аж зирк! Лис знов під деревом.

— Дрозде, Дрозде, вивів ти мене з ями?

— Вивів.

— А нагодував?

— Нагодував.

— І напоїв?

— Напоїв.

— Ну, а тепер насміши мене, а то я твоїх дітей живцем поїм.

— Не їж, Лисику, я тебе насмішу.

Дрозд горює, Дрозд нудьгує, як йому Лиса насмішити. А далі й каже:

— Ходімо зо мною!

Вийшли вони з ліса знов на польову дорогу. Лис засів у житі та й жде. Аж їде дорогою той самий чоловік що воду віз: сам сидить спереду, а ззаду синок його з паличкою в руці. Підлетів Дрозд, сів на плече чоловікові та й клює.

— Ой, тату, — каже хлопець, — на вас птах сидить! Не ворухтесь я його заб'ю.

Не вспів старий гаразд і розслухати, що син каже, а хлопець як замахне паличкою та лусь батька по плечі. Дрозд спурхнув та й сів на друге плече. Знов розмахнувся хлопець та ще дужче вдарив батька.

— Ой, сину, що це ти робиш?—крикнув батько.

— Цитьте, тату! Якась пташка сідає все на ваші плечі, — я її мушу зловити.

— То лови, а не бий, — з болю кричить батько.

А Дрозд політав, політав та й сів старому на голову і клює солом'яний бриль. Махнув хлопець рукою, щоб його спіймати, а Дрозд фурр! та й злетів... Знов сів. Але тільки хлопець намірився рукою, а він знов фурр! та й злетів.

— Чекай же, я-ж тебе почастую! — розсердився хлопець і коли Дрозд у-третє сів батькові на голову, він як не замахнеться палицею, як не трісне старого по голові, аж тому світ запаморочився. Дрозд фуркнув і полетів собі геть. А Лис, сидячи в житі, дивився на це все і аж за живіт брався зо сміху.

Насмішив Дрозд Лиса та такий радий. — Ну, — думає, — тепер вже Лис дасть мені спокій, не буде моїм дітям загрожувати.

Та ледве знов узявся будувати своє гніздо, а Лис уже під деревом.

— Дрозде, Дрозде, — каже Лис, — вивів ти мене з ями?

— Вивів.

— І нагодував?

— Нагодував.

— І напоїв?

— Напоїв.

— І насмішив мене?

— Насмішив.

— Ну, то тепер ще настраши, бо коли ні, то я твоїх дітей поїм.

Дрозд горює, Дрозд нудьгує, як йому Лиса настрашити, а далі й каже:

— Ходімо зо мною! Вже я тебе настрашу.

Веде Дрозд Лиса дорогою по-під ліс на пасовисько. Там паслася велика отара овець. Пси бігали коло отари і пильнували овець. Став Лис здалека, на краю ліса та й, побачивши псів, не хоче йти далі.

— Що, Лисику, страшно, — питає Дрозд.

— Ні, нестрашно, — каже Лис, — а тільки я втомився і не хочу йти далі.

— Як же-ж я тебе настрашу, коли ти не хочеш далі йти? — питає Дрозд.

— Страши, як знаєш, — каже Лис, — але знай, що коли не настрашиш, то я твоїх дітей з кістками поїм.

— Ну, — каже Дрозд, — то лягай ти собі ось тут у житі і дивись, що я буду робити. А коли тобі стане страшно, то крикни мені, щоб я перестав.

Полетів Дрозд, сів собі на землі перед псами та й порпає землю лапками. Кинулися пси до нього, він підлетів і зараз же сів знов недалеко від того місця, — тільки вже ближче до Лиса. А Лис дивить-

ся, що з того буде і не помічає, що пси підходять усе ближче та й ближче. Далі Дрозд зірвався з землі й, тріпочучи одним крилом, немов скалічений, почав летіти просто на Лиса. Пси за ним.

ЛИС І ДРОЗД.

Бачить Лис, що біда, як не схопиться з місця, як не крикне до Дрозда:

— Що-ж це ти, дурню? Ти й справді псів на мене ведеш?

Тут його й побачили пси. Як не кинуться за ним. Ледве Лис здужав пробігти кільканадцять кроків, як уже пси навздогнали його і розірвали.

Пасся собі раз Осел на пасовиську та якось наблизився до корча, а за корчем сидів Вовк. Ви-скочив Вовк до Осла і хотів його роздерти. А Осел, дарма що його за дурня скрізь мають, зараз надумав, що йому зробити.

Вовк до нього біжить, а він усміхається так радісно, кланяється йому низенько та й каже:

— Отто добре, отто добре, пане Вовче, що ви надходите. Я вже тут вас шукаю-виглядаю.

— А на що я тобі здався? — питає Вовк.

— Та, бачите, громада вислала мене по вас і гостро наказала: „Іди і без Вовка нам навіть до села не вертайся.“

— А на що я громаді здався? — питає Вовк.

— А ви й не знаєте? Адже-ж у нас у громаді старшину вибірають.

— Ну так що з того, що вибірають?

— Не те біда, що вибірають, — каже Осел, — а те біда, що ні на кому не можуть погодитися. Вже всі господарі пересварилися проміж себе, а далі й кажуть: „Тут хіба один Вовк із лісу може за старшину бути.“ І як похопили це слово, то так на тім і стали, і вислали мене, щоб я вас зараз спровадив до села. Таке то діло.

Почувши це, Вовк аж хвоста вгору підняв з радости. Зараз виліз на Осла, сів йому на хребет та й їде до села. А коли приїхали до села, Осел закричав своїм дзвінким голосом. З хат повибігали люде і, побачивши, що на Ослі верхи їде Вовк, кинулися з палицями, ціпами та полінами та й давай його молотити. Били, били, ледве Вовк живий із села втік.

Біжить неборака та все оглядається, чи не біжать за ним люде. Але коли вже села не було видно, Вовк побачив копицю сіна, вискочив на неї, простягнувся й ліг спочивати. А спочиваючи почав голосно сам до себе говорити:

— І тато мій не був старшиною, і дід мій не був старшиною,—чого-ж то мені дурному раптом забажалося старшиною бути? Ех, шкода, що нема тут якого доброго чоловіяги, щоб мене здоровенним кийом протріпав та розуму навчив.

ВОВК СТАРШИНОЮ.

А під копицею сидів власне добрий чоловіяга з вилами в руках. Почувши Вовкові слова, як вискочить, як потягне Вовка разів з десять по хребті, то Вовк там і содухи спустив.

Ішов Ведмідь із Вовком лісом, аж ось зацвірінькав якийсь пташок у корчах. Підійшли ближче, а то маленький пташок з задертим хвостиком скаче по гиляках тай цвірінькає.

— Вовчику-братіку, а це що за пташок так гарно співає?—запитав Ведмідь.

— Цить, Ведмедю, це Королик! — шепнув Вовк.
— Королик? — шептав і собі-ж переляканий Ведмідь. — Ой, як так, треба йому поклонитися?

— Авжеж, — каже Вовк, і обидва поклонилися Короликові аж до самої землі. А Королик навіть не дивиться на них, скаче собі з гиляки на гиляку, цвірінькає та все задертим хвостиком махає.

— Чи бач, яке мале, а яке горде! — бурчав Ведмідь, — навіть не гляне на нас! Цікаво було б хоч раз заглянути, як там у нього в палаті!

— Не знаю, як воно буде, — мовив Вовк. — Я хоч і знаю, де його палата, але заглядати до неї ніколи досі не подумав.

— А що, страшно хіба?

— Страшно, не страшно, а так якось не випадало

— Ну, ходім, я мушу заглянути! — мовив Ведмідь.

Прийшли до дупла, де було Короликове гніздо, та тільки що Ведмідь хотів заглянути до середини, аж тут Вовк сіп його за полу.

— Ведмедю, — шепнув, — стій!

— А що там таке?

— Не бачиш, от Королик прилетів! А от його Королева. Не годиться нам заглядати при них.

Ведмідь відійшов з Вовком у корчі, а Королик і його жінка влетіли до свого дупла, щоби нагодувати своїх писклят. Коли по хвилі повилітали геть,

наблизився Ведмідь до дупла і заглянув до середини. В дуплі було як у дуплі: прогниле дерево, трохи пір'я настелено, а на пір'ю п'ятеро маленьких Короленят.

— Ну, це має бути королівська палата!—скрик-
нув Ведмідь.—Та це якась старцівська нора.

— А оці голопуп'ята, то королівські діти? Тьфу,
та й пагані-ж потерчата!

І сплюнувши сильно Ведмідь хотів іти собі геть,
аж тут маленькі Королики як не запищать у гнізді:

— Го, го, пане Ведмедю! То ти на нас плюєш? Що
ми тобі за потерчата такі? Ми чесних батьків чесні діти,
а ніякі потерчата. Цю образу ти тяжко спокутуєш.

Ведмедеві аж мороз пішов по-за шкурою від цього
крику. Він яко мога швидче побіг від поганого дупла,

забіг у свою гавру, сів там тай сидить. А малі Королики в гнізді як розкричалися, то вже кричали не вгаваючи, поки батько й мати не прилетіли.

— Що тут таке? Що сталося? — питають старі і подають дітям то мушки, то хробачки, що котре назбирало.

— Не хочемо мушок! Не хочемо хробачків! Подохнемо з голоду, а не будемо нічого їсти, поки не дізнаємося, чи ми потерчата, чи чесних батьків чесні діти.

— Та що вам таке сталося? — питають старі.

— Був тут Ведмідь і назвав нас потерчатами, ще й наплював у наше гніздо, — мовлять малі Королики.

— Чи так! — крикнув старий Королик і, не думаючи довго, знявся тай полетів до Ведмедьової гаври.

— Ти, старий Бурмиле, — мовив він, сівши на гилляці над Ведмедьовою головою, — що ти собі думаєш? З якої причини ти моїх дітей потерчатами прозиваєш, ще й

у моє гніздо плюєш? Мусиш мені за це тяжко відповісти. Завтра скоро світ ставай зо мною до кривавої війни.

Що мав Ведмідь робити? Війна, то війна. Пішов кликати собі всіх звірів на підмогу: Вовка, Кабана,

Лиса, Борсука, Серну, Зайця, що тільки бігає по лісі на чотирьох ногах. А Королик і собі-ж покликав усю пташню, а ще більше лісової дрібноти: Мух, Чмелів, Шершнів, Комарів і казав їм лагодитися на-завтра до великої війни. Ввечері зійшлись усі на нараду, як із звірями воюватися.

— Слухайте, — каже Королик, — треба нам когось вислати на звідини до ворожого табору, щоб ми знали, хто у них генерал і яке їх гасло.

Рада в раду, вислали Комаря, бо цей найменший і найхитріший. Полетів Комарь до ведмежого табору, а там саме нарада розпочинається.

— Що нам починати? — говорить Ведмідь. — Ти, Лисе, найхитріший між усіма звірями, ти нам будь за генерала.

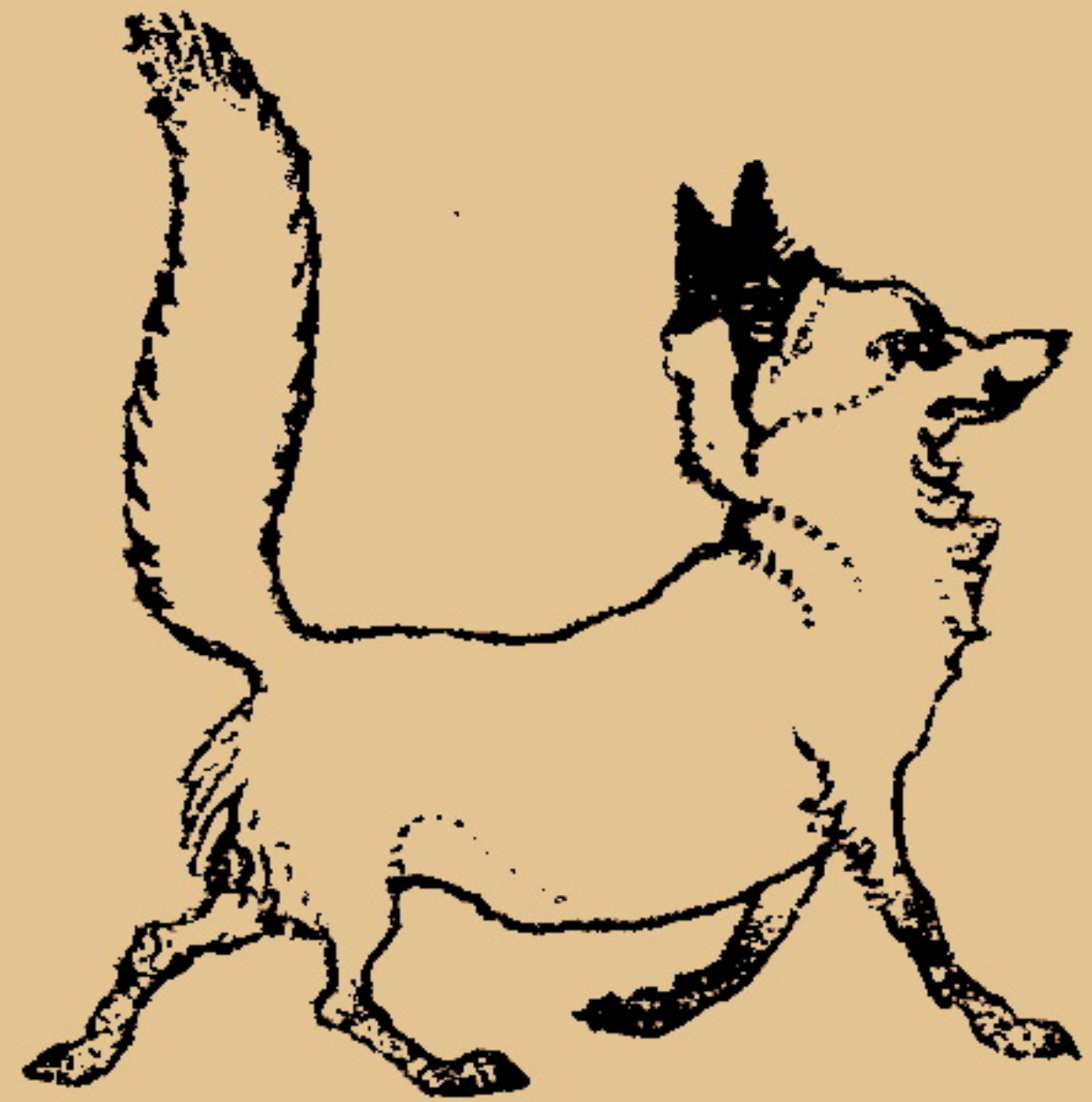
— Добре, — говорить Лис. — Бачите, як би то із звірями була справа, то нам би найлучче мати Ведмедя за генерала, але цим разом нам треба мати діло з тою крилатою дрібнотою, то може я вам тут більше допоможу. Бо тут головна річ — око бистре і розум делікатний. Слухайте-ж, який у мене план. Вороже військо буде літати в повітрі, то правда. Але нам про нього байдуже. Ми ходімо просто до Короликового гнізда і заберім у неволю його дітей. Як тільки їх будемо мати в руках, то присилуємо ста-

---

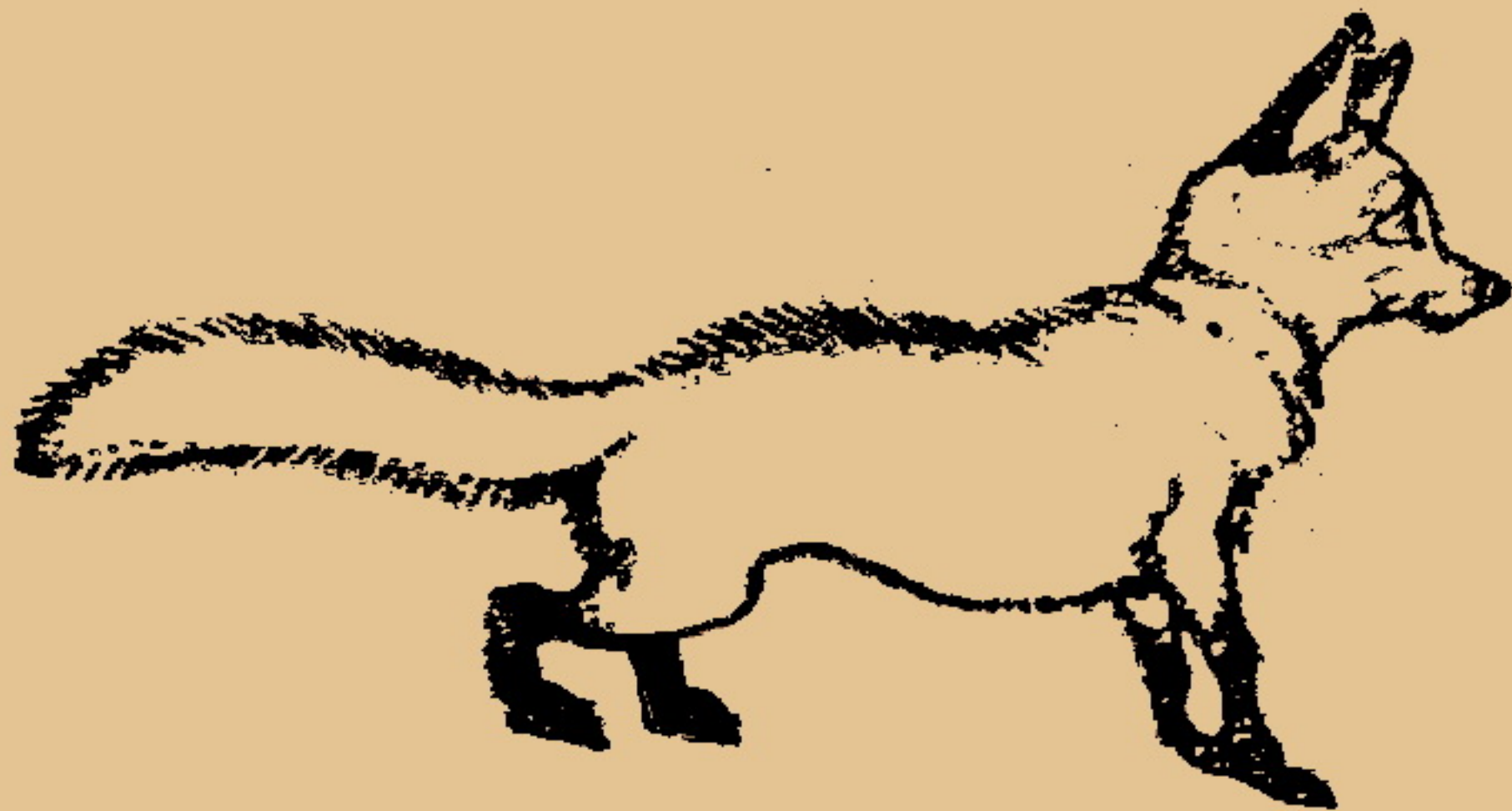
рого Королика, щоби закінчив війну і піддався нам, і тоді ми виграли.

— Славно, славно! — закричали всі звірі.

— Значить, — говорив далі Лис, — треба нам іти густою лавою, держатися купи, бо там у неприятеля є й Орли і Шуліки і всяка погана птиця; як будемо йти в роздріб, готові нам очі видовбувати, або-що. А разом, то все безпечніше.

— Правда, правда, — крикнув Заєць, у котрого на саму згадку про Орлів аж ноги затряслися.

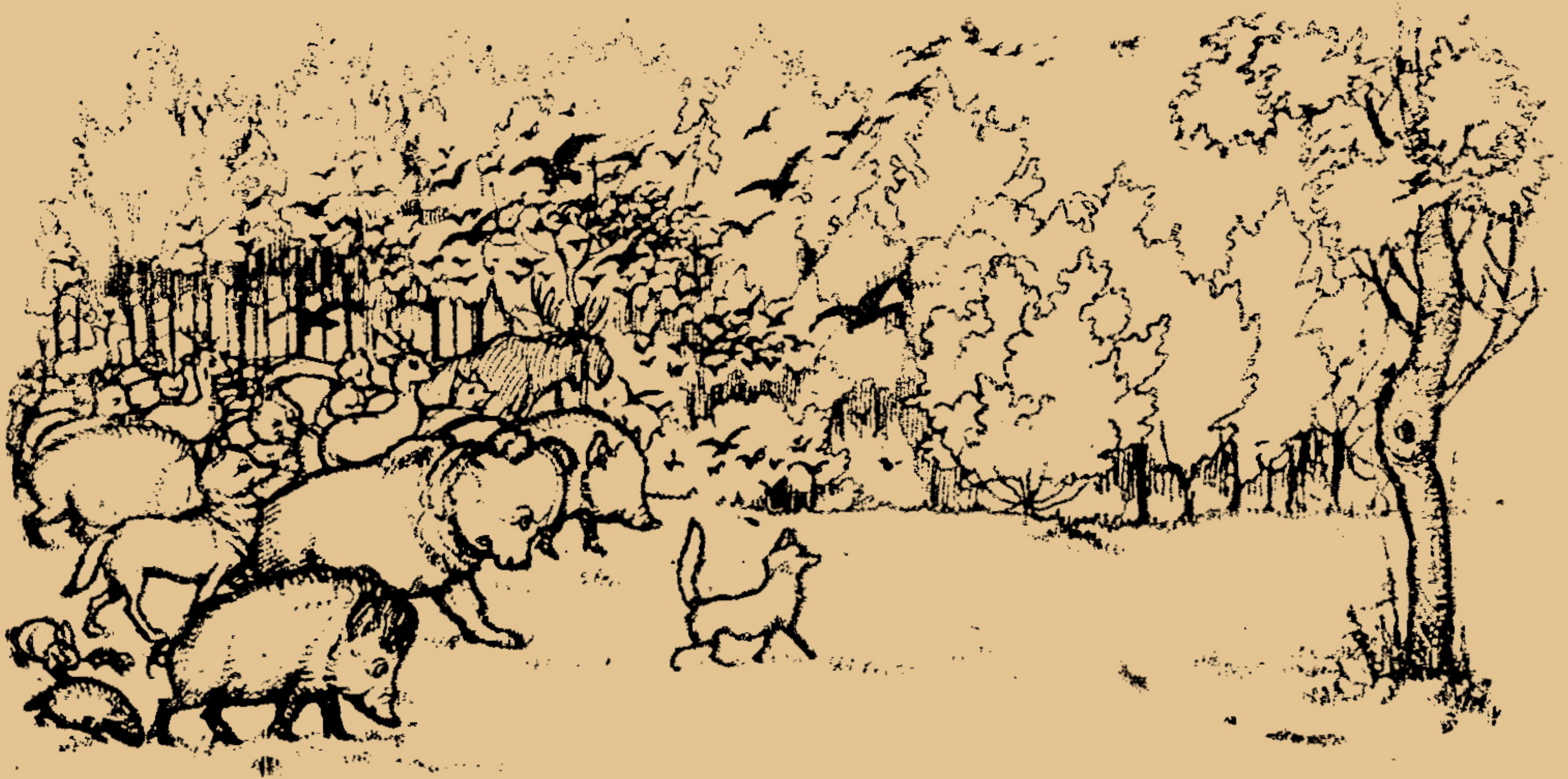
— Я буду йти попереду, а ви всі за мною, — говорив далі Лис. — Бачите мій хвіст, — це буде у нас бойо-

ва хоругов. Усі маєте пильно дивитися на мій хвіст. Поки я буду його держати просто догори, то знак, що все безпечно, що можна йти сміло. Як би я завітрив десь якусь засідку, то зараз похилк хвоста трохи донизу; то знак для вас, що маєте йти трохи помаліше і обережно. А як би вже зовсім біда була, тоді я затулю хвіст між ноги, а ви всі тоді втікайте що духу.

— Славно, славно! — закричали всі звірі і дуже величали Лисову розсудливість. Комарь, вислухавши весь той премудрий план, полетів до Королика і розповів йому все докладно.

На другий день, скоро світ, зібралися звірі до походу. Земля дуднить, гилячча тріщить, рев, крик та писк по лісі, аж сум побирає. А з другого боку птаство почало злітатися: повітря шумить, листя з дерев сиплеться, крик, гамір, кракання, що не дай Господи.

Густою лавою йдуть звірі просто до Короликового гнізда; густою хмарою літає понад ними пташня, та що, не може їх спинити. Та старий Королик про це не дбає. Побачивши Лиса, як цей гордо машерує поперед війська з хвостом мов свічка піднесеним угору, він кликнув Щершня і каже до нього:

— Слухай, небоже! Бачиш ти он цього Лиса? Це ворожий генерал. Лети що духу, сядь йому на живіт і жали що маєш сили.

Щершень полетів тай просто Лисові на живіт. Почув Лис, що щось там шпортає у нього по животі; от би знизив хвіст та обігнався, але ні, його хвіст тепер—бойова хоругов, не можна! Аж тут Щершень як не шпигне Лиса в саме болюче місце!

— Ой лишенько! — скрикнув Лис і знизив хвіст наполовину.

— Що там? Що там? — загомоніли звірі.

— Мабуть... якась... засідка, — пробубонів Лис, а сам аж зуби заціплює з болю.

— Засідка, засідка! — пішов голос поміж звірячі ряди. — Обережно, браття, бо засідка.

Та в тій хвилі Шершень як не вжалить Лиса, що мав сили! Лис як не завие з болю, як не підскочить на півліктя вгору, як не затулить хвіст поміж ноги, та на втьоки! А звірі вже не питали, що там сталося, а в переполоху як не кинуться навті-

кача куди хто міг, одні через одних. А Птахи, Оси, Комарі, Шершні за ними, на них, б'ють згори, дзьобають, рвуть, кусають. Страшна була різанина; звірі, які не погинули, ті порозбігалися і поховалися по

ямах, а Королик із своїми птахами та комарями дістав велику перемогу.

Радісно прилітає Королик до свого гнізда і говорить до дітей:

— Ну, діти, тепер можете їсти, бо ми перемогли звірів.

— Ні, — говорять Короленята, — не будемо їсти, поки Ведмідь не прийде сюди и не перепросить нас.

Що було робити? Полетів Королик до Ведмедьової гаври, сів на гияці над його головою та й говорить:

— Ну, Бурмиле, а смачно воюватися з Короликом, га? А Ведмедя, що в війську йшов з самого заду, в часі переполоху добре таки Кабани, Серни та Олені ратицями попід ребра потолочили, так що він лежав та тільки охав.

— Іди, дай мені спокій, — буркнув він. — І десятому закажу, щоб з тобою не зачіпався.

— Ні, небоже, цього мало, — мовить Королик. — Мусиш піти до мого дупла і перепросити моїх дітей, бо коли ні, то ще тобі гірше лихо буде.

Не було що змагатися. Мусів Ведмідь іти і пере-

просити Короленят, що вони не потерчата, а чесних батьків чесні діти.

Аж тоді Короленята задовольнилися і почали знов їсти та пити.

